

«'t Zijn rare vogels, die reservisten», zei hij over zijn eigen soort. Studeermeester Valentin Byl was naast zijn schoolloopbaan, in volle Koude Oorlog, vrijwillig militair met een recordaantal dagen onder de wapens en behaalde de hoogst mogelijke graad, die van luitenant-kolonel. Op zijn 65 nog hielp hij in Bosnië de vrede herstellen. Maar de meest bizarre van al zijn opdrachten was toen hij de koning moest vermaken terwijl in Brussel de regering vervaarlijk wankelde.

VALENTIN BYL (86)

uit Blankenberge

° 15 mei 1932

† 4 december 2018

DE RESERVIST DIE DE KONING MOEST VERMAKEN TOEN DE REGERING

13 september 1972. Gastheer van koning Boudewijn en defensie-minister Paul Vanden Boeynants. Valentin vertelde honderduif, zoals hij was gebekt.

Het koppel wilde graag kinderen, maar dat eindigde in een onwezenlijk drama.

VALENTIN VOND SNEL EEN JONGE BRUID. HET MEISJE DAT MEER DAN EEN KEER HAD STAAN LACHEN ACHTER DE NETTEN VAN KSC BLANKENBERGE NAAR DOELMAN VALENTIN. HET LEEK OF ZE WAS VOORBESTEMD. ZE HEETTE VALENTINE

Het was 13 september 1972. Met afgemeten schreden zoals alleen hi die kon zetten, het hoofd dat zijn eeuwige beate glimlach droeg schuin ineen hoek van 45 graden, passe-partout voor alle gelegenheden dus ook voor het militaire vertoon die natte ochtend in Leopoldsburg. Zo gleed Zijne Majesteit Koning Boudewijn langs voor de schouwing. Het hoge bezoek was maanden van tevoren aangekondigd. De 10de Brigade van de reserve pantsertroepen telde zo'n drieduizend koppen — hier en daar langharig of boven een hangbuik, er waren verplichte terugkeerders bij. Valentin Byl was de bevelhebber. De koning, in zijn hoedanigheid van nummer één van het leger, knikte minzaam, ook al stond hij met zijn kalfsleren lage schoenen in plassen die steeds dieper werden. Paul Vanden Boeynants, toen defensie-minister in de regering Gaston Eyskens VI, flankeerde de vorst. Valentin stootte zijn orders uit. De eerste verkenners plantte zijn geweer horizontaal tegen zijn schouder en wenkte zijn kameraden, om op te trekken richting de denkbeeldige vijand. De grootse demonstratie, de schietoefeningen, met scherp: alles liep gesmeerd. Koning content, Valentin content.

Dejeuner in Laken

Tot VDB plots in een kramp schoot. Een ondergeschikte was hem iets komen influisteren. De minister moest weg. Dringend. Hij wenkte de bevelhebber. Valentin schoot nog rechter dan de vlaggenstok die hij altijd al was. Of hij de koning kon afleiden, een uur of twee? Vermaken, bezighouden. Er was crisisoverleging Brussel. De toestand leek van dien aard dat hij straks zijn premier moest uitsturen naar... de koning, die nu nog nietsvermoedend naast hem stond, zo suggereerde VDB. Bevelhebber Byl schraapte zijn keel. Goed dan. Strijdvaardig was hij immer. Hij salueerde. VDB stooft weg met een smoes en twee uur lang heeft Valentin de koning onderhouden alsof hij nooit anders deed. Dapper voorwaarts. Het protocol sneuvelde hier en daar. Valentin vertelde honderduit, zoals hij was gebekt. Maar de vorst — in die mate enthousiast dat hij moest worden tegengehouden om in zijn uitgaans-uniform niet mee over balken en greppels te balanceren — vertrok, zoals gevraagd na geruime tijd, met meer kennis over de werking van het reserveleger van zijn koninkrijk dan hij ooit al had verzameld.

De regering viel uiteindelijk niet die dag. Wel twee maanden later, over de Voerkwestie. Maar Valentin kreeg felicitaties van ZMK en die zou het hele bezoek nooit vergeten, enkele jaren later werd hij op vraag van de koning zelf uitgenodigd om in een werkgroep te zetelen die nadacht over het motiveren van jongeren voor de dienstplicht. En nog eens een paar nieuwjaren verder, volgde zelfs een uitnodiging voor een dejeuner met zijne majesteit in Laken, en petit comité. Valentin en Boudewijn, ze hadden iets samen.

Jongen van de zee

De eeuwige reservist was ook niet zomaar een reservist. Valentin was een jongen van de zee. Enig kind uit een arbeidersgezin in Blankenberge. Zijn vader was van de generatie die gebogen liep onder twee wereldoorlogen: soldaat en zwaar getekend na een bruto krijgsgevangenschap in Duitsland in de eerste, en verplicht tewerkgesteld aan de spoorwegen in de tweede. Neen, vader Engelbert had zijn jongen niet aangespoord om bij het leger te gaan. Hij stierf jong. Valentin beloofde te zorgen voor zijn moeder, Marietje, die tot haar laatste dag bij hem zou inwonen.

Hij was van jongs af bijzonder sportief. Het moest altijd het hoogste, het verste, het diepste, het snelste, het beste zijn. Voor de overwinning op zichzelf, deed hij het, altijd die grenzen verleggen. Voor de overwinning van het vaderland bij een mogelijke aanval. En voorde overwinning op het leven, dat later nog fel zeer zou doen. Na zijn schooltijd ging hij eerst werken als bakkershulpje, dan in de haven van Zeebrugge. Valentin vond snel een jonge bruid. Het meisje dat meer dan één keer had staan lachen achter de netten van KSC Blankenberge naar doelman Valentin. Het leek of ze was voorbestemd. Ze heette... Valentine. Het was grote liefde. Waar je Valentin zag, zagje Valentine. Hij ging werken bij de Post in Gent. Zij ook. Ze trouwden in 1954, en verhuisden moeder Marietje mee naar het echtelijk huis.

Valentin werd in '60 studiemeester in de rijksmiddelbare school in Blankenberge. Dat zou hij 30 jaar blijven. Hij had meer gezag dan de directeur. Eén woord was genoeg. Hij eiste inzet en discipline, hamerde op sportprestaties. Maar hij was ook goeiig. Daagde de zwakste schakeltjes uit zichzelf te overstijgen. Voor kansarme leerlingen trok hij in stilte naar het secretariaat, om te bedingen dat ook zij meekonden op schoolreis. Valentin zag 'zijn' kinderen graag. Zelf had hij er geen.

Tweeling haalt het niet

Ze waren beiden al 32, toen Valentine najaren van zuchten en proberen eindelijk zwanger geraakte, van een tweeling. Ze waren verrukt door het wonder. Maar het liep uit op een onwezenlijk drama. Valentine stierf ei zo na bij de bevalling.

Eén jongetje werd dood geboren, het andere overleed toen het drie dagen oud was. Nog weken lag Valentine thuis in een ziekenhuisbed, op de benedenverdieping bij Marietje. Herstellend van de operatie die haar gescheurde buik had opgelapt. En om te bekomen van het diepe hartzeer; Bart en Piet, heetten de jongetjes.

Valentin, de nuchtere insteek toch teruggevonden onder zijn voor het leven gebroken hart, tekende de papieren om hun lichaampjes af te staan aan de wetenschap. Zo kreeg hun veel te korte bestaan nog enige betekenis.

Valentine, in haar ziekbed, was akkoord. De baby's zouden vandaag, vijftig jaar later, nog altijd bewaard worden op sterk water in de kliniek in Gent. «Echt waar», bezwoer Valentin zijn nichtje nog kort voor zijn dood. Een nieuwe zwangerschap was

fysiek uitgesloten. Ze namen de eerste stappen voor adoptie. Maar toen werd nichtje Patsy, de eerstgeborene van Valentines broer, een vervangkind. Ze groeide quasi op bij haar oom en tante. Kreeg alle liefde die ze kon dromen, plus de kenmerkende opvoeding van Valentin. Kleine Patsy leren zwemmen? Hij gooide haar in het water. «En nu zorgen dat je aan de kant komt.»

Uit idealisme

Het leger was altijd blijven trekken. Zijn tweejarige dienstplicht vervulde Valentin Byl bij de Jagers te paard in Kassei, gevaarlijk dicht bij het IJzeren Gordijn. Maar hij had niet bijgetekend. Zijn vader overleed in de periode van zijn afzwaai, hij moest nu bij zijn moeder zijn. Ter compensatie werd hij één van de nijverste reservisten die landsverdediging heeft gekend. Valentin bood zichzelf aan, veelvuldig. Een reservist moet zeven dagen per jaar onder de wapens om inzetklaar te zijn. Valentin kwam aan, gemiddeld zevenendertig dagen. En dat 38 jaar lang - van 1952 tot 1990. Ongezien. Hij was bij de verkenners. Dat zijn de mannen die vóór de frontlinie uitvlooiën waar de vijand zich verschuilt. Licht bewapend, om snel te kunnen bewegen en rap met info terug te keren, om hem zo te slim af te zijn. Valentin ging vaak bij de Belgische strijdkrachten in Duitsland. Later coördineerde hij. Het leger rekende op de reservisten, voor als de Russen zouden toeslaan. Voor een appel en een ei. Uit idealisme. Valentin werd commandant van de 10de Recce en de 6de Lansiers. Hij was gekend in heel het leger, kreeg alle eretekens die de hogere beroeps kregen, want kende zijn job zeker zo goed als zij. En terwijl hij militair speelde, bovenop zijn schoolloopbaan, zat Valentine thuis te breien, te kijken uit het raam, koffie te drinken met Marietje die al zo lang weduwe was. Er was een kamer met al zijn legerspullen. Valentine waste zijn uniformen. Maar hij vertelde nooit over het leger. Hij wilde zijn familie niet bang maken. Op zijn 60ste moest hij stoppen, al liet hij nog veel jonge militairen achter zich. Maar op zijn 65ste vertrok hij naar Bosnië voor een vredes-opdracht. Hij postuleerde zelf voor de baan, bij de Organisatie voor Veiligheid en Samenleving. Uiteraard kreeg hij ze. De internationale organisaties smeken om ervaren coördinatoren. Het was '97. De legers hadden zich teruggetrokken. Wie niet vermoord was, kon terug naar huis. Maar er heerste nog grote chaos. Er waren gewapende milities. Mensen helpen hun huizen weer op te eisen, in kaart brengen wie in welke wijken aan de touwtjes trok. Dat soort zaken deed Valentin. Enkel gewapend met de witte vlag. Thuis zat Valentine weer bibbergeld te verdienen. Zijn leven aan het zeetje smaakte nochtans. Zwemmen in de havengeul, verzamelen rond de strandcabine. Potjes voetballen en nadien een ' Rodenbach met verse garnalen. Valentin stichtte mee 'De Strandjutters' dat zoveel maatschappelijk cement bevatte dat de groep nog altijd bestaat. Tot twee jaar geleden, op zijn 84ste, ging hij nog elk jaar skiën. Of rugzakje om en weg voor een dagtocht op de mountainbike. Als hij terugkwam, was hij weer bijgetankt. Voelde hij de overwinning op zichzelf, en soms, in een zweempje: op het leven.

Baby van plastic

Tot in een huidvlekje op het oor een kankercel deelde. Tegen een laatste chemo zei hij, beslist als hij was: «Neen. Het is genoeg geweest.» Al had hij hartzeer Valentine alleen te moeten achterlaten. Kinderloos. Zijn moeder was lang dood. Valentine weet niet dat haar grote liefde is overleden. Zij schoof in een diepe dementie. In het rusthuis, waar Valentin haar alle dagen opzoekt, is ze vrolijk en opgewekt. In haar stoel, wiegt ze de hele dag een pop. Ze streelt over de haartjes, fruit aan de vingertjes, kirt. Dolblij met een baby van plastic. Maar een baby. Eindelijk.